

**[214] Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte fredag den 22. november 1974 kl. 12.**

Møtet ble ledet av formannen, T o r O f t e d a l .

Til stede var: Per Borten, Asbjørn Haugstvedt, Lars Korvald, Odd Lien, Odvar Nordli, Tor Oftedal, Erland Steenberg, Kåre Stokkeland, Paul Thyness, Kåre Willoch, Svenn Stray, Per Hysing-Dahl, Rolf Fjeldvær, Berge Furre, Kåre Kristiansen, Håkon Kyllingmark, Johan A. Vikan, Ingvar Bakken (for Ragnar Christiansen), Astrid Murberg Martinsen (for Valter Gabrielsen), Asbjørn Sjøthun (for Aase Lionæs), Lars T. Platou (for Otto Lyng), Johan Østby (for Arnt Hagen), Reidar T. Larsen (for Arne Kielland) og Finn Gustavsen (for Berit Ås).

Videre var til stede komiteens faste sekretær Stangholm.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Knut Frydenlund.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Statssekretær Arne Arnesen, ekspedisjonssjef Kjeld Vibe og byråsjef Tom Vraalsen.

D a g s o r d e n :

Avstemning over Palestina-resolusjonen i FN.

Redegjørelse av utenriksministeren.

[215] Formannen: Møtet er sammenkalt på anmodning fra utenriksministeren, som også vil gi redegjørelsen. Jeg gir ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Jeg har bedt om dette møtet i den utvidede for å få drøftet Regjeringens tilråding i forbindelse med avstemningen over Palestina-resolusjonen i De forente nasjoner. Denne resolusjon kommer sannsynligvis opp til avstemning i dag.

Hvis det er tid til det, og hvis det er ønske om det, hadde jeg for så vidt også behov for å drøfte formen for kontakt med Stortingets organer, fordi det kan vise seg litt tungvint å innkalle den utvidede i slike tilfelle som dette. Man kan muligens finne fram til en annen ordning, men det kan vi se om vi får tid til å komme tilbake til.

Når det gjelder det omsendte notat, er det siden dette ble sendt i går, kommet et par endringer i resolusjonsteksten.

I operativ § 1 på side 1 er, der hvor det står

«*bekrefter det palestinske folks uavhengelige rettigheter i sitt hjemland*»,
«i sitt hjemland» erstattet med «i Palestina». Vi vurderer det slik at denne endring ikke innebærer noen særlig forbedring av teksten.

Videre i operativ § 5 er retten til å bruke «alle midler» nå blitt kvalifisert med at dette må skje «i samsvar med FN-paktens formål og prinsipper». Denne endring må sies å være både reell og viktig. Men fortsatt inneholder –

Per Borten: Kunne vi få det diktet med det samme?

Utenriksminister Knut Frydenlund: Ja, [216]

«5) *anerkjenner* videre det palestinske folks rett til med alle midler som står til deres rådighet å nå de rettigheter de har i samsvar med FN-paktens formål og prinsipper.»

Her er dette med retten til å bruke «alle midler» kvalifisert med «i samsvar med FN-paktens formål og prinsipper» i relasjon til de rettigheter de har.

Kåre Willoch: Det står jo her i den gamle.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Ja, men det med «alle midler» blir kvalifisert i relasjon til FN-paktens formål og prinsipper, slik at det for så vidt utelukker det som var våre innvendinger her. Jeg kan lese hele paragrafen slik som den lyder nå – jeg har bare den engelske teksten her:

5. Videre anerkjenner det palestinske folks rett til å gjenvinne sine rettigheter ved alle midler i samsvar med formål og prinsipper i De forente nasjoners pakt.

Kåre Willoch: Kunne vi få lest den opp på engelsk?

Utenriksminister Knut Frydenlund:

«5. further recognizes the right of the Palestinian people to regain its rights by all means in accordance with the purposes and principles of the charter of the United Nations.»

Kåre Willoch: Det er ikke klart.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Nei, helt klart er det ikke, men det er en vesentlig forbedring fra den andre teksten som var uklar i det hele. Men [217] som sagt, dette reviderte forslag inneholder ingen formulering som viser til Sikkerhetsrådets resolusjon 242 eller på annen måte bekrefter Israels rett til å eksistere som selvstendig stat innenfor sikre og anerkjente grenser. Forslaget lider derfor fortsatt av den samme avgjørende svakhet som det første forslag.

Siden dette notatet ble sendt ut, har resolusjonsforslaget – altså det reviderte forslag – vært drøftet i FN-delegasjonen, som i dag har meddelt at alle stortingsrepresentanter bortsett fra Austrheim som var fraværende, er enig i den faste delegasjons tilråding om at Norge bør avstå på resolusjonsforslaget som helhet. Her kan jeg imidlertid tilføye at stortingsrepresentant With først sa at han helst ville stemme imot, men at han senere ut fra de andre nordiske lands antatte holdninger

ville tilrå avståelse. Representanten Torild Skard på sin side var i tvil om Norge burde stemme for eller avstå, men ville etter en helhetsvurdering tilrå en avståelse. Regjeringen vil imidlertid i lys av at det reviderte resolusjonsforslag ikke inneholder noen bedring på det punkt som for oss her er det avgjørende, det som er resolusjonens alvorligste svakhet – den manglende bekreftelse på Israels rett til sikre og anerkjente grenser – allikevel trass i tilrådingen fra delegasjonen fastholde at Norge bør stemme mot resolusjonsforslaget.

Jeg vil her gjøre oppmerksom på at vi i De forente nasjoner da kan risikere å bli stående temmelig alene. De foreløpige opplysninger vi har, går ut på at EF-landene så vel som Australia, Østerrike og New Zealand vil avstå på forslaget, og at Danmark, Sverige og Island sannsynligvis vil avstå, mens Finland trolig vil stemme for forslaget. Spørsmålet drøftes nå på det høyeste plan både i Holland og i Forbundsrepublikken, og det er tegn som tyder på at de kan komme til å stemme mot, og at det også er situasjonen for Storbritannia, men dette er ting som vi ikke vet ennå, og som vi først vil få vite senere.

Vel, for folk som vil få høre om dette forslaget, kan det tilsynelatende høres motstridende ut at Norge stemte for resolusjonen om at PLO skal gis adgang til å legge fram sine synspunkter for Generalforsamlingen, men at vi stemmer mot denne resolusjon som altså tar opp det palestinske folks rettigheter. Men som jeg forsøkte å få fram i mitt innlegg i Stortinget, er det sammenheng mellom de prinsipper som [218] norsk FN-politikk bygger på. Vår holdning har riktignok vært kritisert, men da vi utformet vår første instruks som gikk ut på å stemme for PLO – altså aller først – visste vi at denne resolusjon også ville kunne komme opp, og at vi ville kunne komme i den stilling at vi måtte stemme mot den, så det er, som sagt, en indre sammenheng her mellom de to prinsipper, men det er klart at man får et presentasjonsproblem ut av det.

Per Borten: Bare et spørsmål til utenriksministeren:

Jeg har inntrykk av at Kina er veldig ureservert for, går langt i å gi palestinerne rettigheter. Hvordan stiller Sovjetunionen seg i dette bildet?

Utenriksminister Knut Frydenlund: Jeg har ikke noen indikasjon på Sovjetunionen for så vidt, men jeg går ut fra at de også vil stemme for her. Sovjetunionen har imidlertid det problemet at de har vært med på å opprette staten Israel.

Vi må avgi en stemmeforklaring her. Dersom vi opprettholder standpunktet om å stemme mot, kan vi eventuelt si at vi i og for seg ikke har noe imot dette som står her om at det palestinske folk skal ha sine selvsagte rettigheter, men siden resolusjonen overhodet ikke omtaler Israels rettigheter, så skapes det et bilde som gir grunn til bekymring.

Ved den første PLO-avstemning mente vi å signalisere til Israel at de nå fikk begynne å ta kontakt med PLO. Med denne avstemningen er hensikten å signalisere til araberlandene: Hit, men ikke lenger!

[219] Finn Gustavsen: Hva kan det komme av at Norge har så mye større problemer enn de andre nordiske landene her? Dette spriker jo voldsomt i forhold til tidligere, da det særlig har vært Danmark som har villet ta et annet standpunkt enn oss. Her får vi altså høre at Danmark, Sverige og Island vil avstå, og Finland vil stemme for, og så skal Norge isolere seg ved å stemme mot. Det forbløffer meg.

Jeg skjønner og aksepterer at man gjerne ville ha med respekten for Israels grenser. Men igjen kommer da det spørsmålet som ikke ble besvart i Stortinget: Aksepterer man ikke at palestinerne har rett til å skaffe seg sikre grenser og leve i en egen stat? Det står det ingenting om her – vi skal ved vår stemmeforklaring utelukkende snakke om Israel, uten overhodet å komme inn på palestinerne rettigheter.

Jeg er enig i at vi bør avstå, for jeg vil heller ikke anbefale å stemme for denne resolusjonen. Men det forekommer meg at det nå må ha skjedd noe i norsk utenrikspolitikk, noe meget vesentlig som gjør at norsk utenrikstjeneste nå kan komme ut med denne overraskende innstillingen. Jeg må si at det forbauser meg storlig, og man kan gjøre seg mange tanker om hva som skjer i norsk politikk på dette område.

Jeg må da på vegne av vår gruppe bare si at vi dypt beklager det som her er skjedd. Vi vil henstille til utenriksledelsen og Regjeringen å ta dette opp til ny vurdering, for at vi ikke skal bli stående alene her.

Uansett hvilken stemmegivning vi foretar, synes jeg det må være en selvfølge at Norge også våger å mene noe ut over bare å si at vi synes synd på flyktningene i Midt-Østen. Vi må også mene noe om palestinerne rettigheter i den verden vi lever i.

Paul Thyness: Jeg er enig i utenriksministerens konklusjon, som jeg synes er den eneste riktige i denne sammenheng, og jeg må si at jeg har oppfattet denne konklusjonen akkurat på samme måte som utenriksministeren gjorde det, nemlig at den setter vår avstemning når det gjelder PLO akkurat i det lys som vi offisielt ved vår stemmeforklaring fra første øyeblikk har hevdet at den skulle stå i. Bare å avstå fra voteringen over denne resolusjonen tror jeg ville forsterke uklarheten.

[220] Jeg vil også si at det er mange elementer – uten at det er noen grunn til å gå inn på dem – i denne resolusjonen, bortsett fra at den overhodet ikke nevner Israels rettigheter, som i og for seg kunne gi grunn nok til å gå mot den. Jeg henviser da til en del av de kommentarene som utenriksministeren har gitt i det notatet vi har fått – som da går på det tidligere utkast, men som også må gjelde for det senere utkastet.

Til slutt vil jeg bare si at jeg har inntrykk av at mange andre land, inkl. f.eks. Danmark, har hatt større problemer med å ta standpunkt til denne konflikt enn vi har hatt. Det som skjedde med ambassadør Tabor var jo i og for seg nokså oppsiktsvekkende. Jeg tror derfor ikke det er noe spesielt som gjør at Norge har større problemer med å ta standpunkt enn andre land har hatt. Hvis danskene velger å avstå, kan vi vel kanskje også se det i lys av deres oljeproblemer.

Lars Korvald: Jeg kan i øyeblikket ikke se noen annen løsning enn den som utenriksministeren har trukket opp i dette notatet, og jeg er enig med ham i at dette skaper en viss balanse i det som har skjedd tidligere.

Jeg går ut fra at det i tillegg til stemmegivningen også vil bli gitt uttrykk for hvorfor man forholder seg på en bestemt måte. Det er i særlig grad nødvendig for Norge i denne situasjon, hvis stemmegivningen fra de andre land skulle gå i den retning som utenriksministeren her har nevnt.

Det er viktig for oss å holde fast ved resolusjon 242; den er vel det egentlige utgangspunktet. Vi får videre håpe at det kan bli reelle forhandlinger mellom de krigførende parter.

Ellers er det vel vanskelig å øve noen direkte innflytelse på hvem som skal representere hvem. Det er Jordan som er involvert, og om det så skulle hende at Jordan i sin delegasjon ville ta med palestinerne, er vel det et spørsmål som Jordan får stå for. I øyeblikket ser situasjonen veldig fastlåst ut. Imidlertid tror jeg det er riktig at Norge holder fast ved det som er trukket opp her, og vil gi det min tilslutning.

[221] Kåre Stokkeland: Det som i og for seg står som avgjørende for meg her, er at det i denne resolusjonsteksten i det hele tatt ikke henvises til resolusjon 242. Den har jo vært et av grunnlagene som norsk utenrikspolitikk i det hele tatt har vært bygd på når det gjelder Midt-Østen, og totalt å se bort fra den nå, synes jeg ikke kan være riktig. Det er min hovedinnvending mot resolusjonen.

Jeg ser også at § 7 er uendret, og jeg er også her enig med utenriksministeren når han i notatet sier at hvis denne paragraf blir stående slik som den nå er utformet, vil den iallfall kunne brukes til å gi PLO en følelse av støtte for deres krav om observatørstatus i FN, noe som etter departementets oppfatning ikke vil kunne aksepteres, og som heller ikke jeg ville finne det riktig å akseptere.

Min konklusjon er kort og godt at jeg slutter meg til departementets og utenriksministerens ord her om å stemme mot resolusjonen.

Odvar Nordli: Jeg vil bare ganske kort gi uttrykk for min vurdering av denne situasjonen.

Jeg tror ikke det er rimelig å løsrive denne situasjonen fra det som var Regjeringens bakgrunn da den tok sitt standpunkt til PLO's anledning til å legge fram sitt syn for FN. Det er heller ikke rimelig å se den uten i sammenheng med de forutsetninger som fra vår delegasjons side ble presentert i FN.

Man kan selvfølgelig diskutere spørsmålet om forholdet mellom de nordiske land i deres arbeid og deres holdninger i FN-sammenheng. Det er vel imidlertid slik at vi her til en viss grad fikk et skille ved det spørsmål som var fremme forrige gang. Vi må vel ha klart for oss at det på det nåværende tidspunkt er vanskelig å se bort fra at vi allerede ved vår stemmegivning i forbindelse med PLO's rett til å legge fram sine synspunkter, valgte en linje som vi etter mitt skjønn nå må følge opp gjennom vår stemmegivning i forbindelse med denne resolusjonen.

I forhold til de vurderinger som vi her har gitt uttrykk for, og i forhold til de hovedlinjer og prinsipper som vi fra norsk side har presisert [222] som vårt syn på Midt-Østen-konflikten, forekommer det meg at den resolusjonsteksten som her foreligger, er noe for ensidig. Den mangler en rekke momenter som er vesentlige for at vi kan si at resolusjonen er i samsvar med den holdning som Norge har inntatt til Midt-Østen-konflikten, og på dette grunnlag kan det være berettiget å stemme mot forslaget.

Jeg forutsetter imidlertid at man i den stemmeforklaring som skal gis i denne forbindelse, igjen meget klart presiserer hva som er den norske holdning til dette, at man klart understreker behovet for å få lagt opp en realistisk forhandlingslinje for å få løst dette problem, at man like klart understreker våre hovedsynspunkter på Palestina-arabernes problem og vårt ønske om å bidra til å finne en realistisk løsning på dette, samtidig som vi også tar med vårt annet hovedsynspunkt, nemlig at vi må sikre staten Israels rett innenfor anerkjente grenser.

Ganske kort: Jeg vil på denne bakgrunn, og slik denne situasjonen har lagt seg til, støtte Regjeringens forslag.

Per Borten: Jeg forstår det slik at det her som vanlig vil bli avgitt stemmeforklaringer. Det er da kanskje av interesse å vite litt om det har vært noen kontakt med svenskene. Jeg bygger nå bare på det jeg hørte i nyhetene i morges, jeg har ikke noen annen underretning. Så vidt jeg kunne bedømme det som ble referert i radioen, har svenskene på sett og vis endret holdning i Midt-Østen-spørsmålet. Det er første gang jeg har hørt nevnt at man skal ta sikte på at palestinerne får utøve nasjonal uavhengighet – det var visst det uttrykk som ble brukt i radioen. Det vil da si at man i tankene må begynne å operere med en palestinsk statsdannelse. Det er mulig det kan utøves nasjonal uavhengighet på andre «løsningsbaser», men jeg synes dette innebærer en endring i Sveriges holdning, som de da formodentlig vil gi uttrykk for i sin stemmeforklaring.

Det jeg var interessert i å vite, var om utenriksministeren kunne utfylle det bildet man fikk i nyhetssendingen av en endring i den svenske Midt-Østen-holdningen, sånn som jeg oppfattet den.

Det andre jeg ville spørre om, var om det arbeides i FN med alternative resolusjonstekster. [223] Én ting er jo å ta standpunkt til noe som en gruppe land legger fram. Det må vi jo, det er jeg enig i, det kan vi ikke influere på. Men jeg ville gjerne høre om det opereres med alternative resolusjonsforslag, fremmet av andre – at man f.eks. kunne gå tilbake på den gamle basis i resolusjon 242, slik at man ikke bare var henvist til enten å avstå eller å stemme mot, men at man kanskje også fikk noe man kunne stemme for.

Jeg vil si at slik denne teksten nå er utformet, uten i det hele tatt å ha med garantier for Israel, vil jeg også støtte at man her må stemme mot.

Erland Steenberg: Jeg syntes umiddelbart at det var noe sterkt å gå imot, at man kanskje heller burde avstå; det var min første tanke. Men når man går igjennom de operative paragrafene og ser hvordan de fleste av dem for så vidt er nokså

utfordrende, og i og med at Sikkerhetsrådets resolusjon 242 overhodet ikke er nevnt, og at det ikke er gitt noen klar definisjon av Palestina rent geografisk, vil jeg nok si at det vil være grunn til å stemme mot resolusjonen, nettopp fordi den har en slik form og er såpass ensidig.

Norge vil vel kunne komme i en litt utsatt stilling ved å stemme mot, hvis vi – så vidt jeg skjønner – blir nesten alene om det. På den annen side tror jeg det er riktig å gjøre det klart at dette ikke er den beste utgangsstilling for en fornuftig dialog mellom partene, og at det kanskje er riktig å markere det.

Svenn Stray: Den resolusjon som her er presentert, går i grunnen på tvers av det som hittil har vært De forente nasjoners holdning til forholdene i Midt-Østen siden 1948, en holdning som vi har gitt vår tilslutning. På den bakgrunn synes jeg den riktige reaksjon fra vår side er å stemme mot, fordi bare å avstå på en resolusjon som vil legge opp til en helt motsatt politikk enn tidligere, det er etter min mening ikke logisk – medmindre man selv måtte ha skiftet mening; da ville det selvfølgelig være noe annet. Men det har vi jo ikke i vår norske utenrikspolitiske holdning på dette punktet.

[224] Ellers vil jeg gjerne si et par ord om det spørsmålet som ble reist her, og som også ble reist i utenriksdebatten – da kunne jeg ikke delta på grunn av at jeg presiderte – nemlig dette: Skal man da aldri ta hensyn til at også palestinerne har rettigheter, er det bare Israel som har krav på å få leve innenfor sikre grenser? Jeg tror denne spørsmålsstillingen i grunnen er noe misvisende. For det første har man jo tidligere, f.eks. gjennom resolusjon 242, i høy grad tatt hensyn til palestinerne rettigheter, men det er i den forbindelse rettigheter av en litt annen art enn de rettigheter man tenker på når man snakker om Israel. Forholdet er nemlig det at når palestinerne ikke er noen egen stat, så er ikke det Israels skyld. FNs opprinnelige vedtak var jo at Palestina skulle deles i to, og en del skulle være jødernes og en del skulle være arabernes, og hadde man avfunnet seg med den avgjørelsen, hadde det eksistert en palestinsk stat i dag. Men dette ville ikke araberne godta, og det ble krig, og en krig som araberne tapte. Men som et ledd i krigen, benyttet særlig Jordan anledningen til å overta det meste av den del av Palestina som etter FNs vedtak skulle være arabisk, så det er altså meget mulig at vi ut fra en akademisk betraktning kan si at det hadde vært rimelig at palestinerne hadde hatt sin egen stat. Men det vi vet er at opp til det aller siste har Palestina-araberne avfunnet seg med at de var en del av Jordan, så jeg synes ikke det er noen grunn til at man i FN eller fra norsk side skulle ha noen bestemt formening om hvordan araberne innbyrdes skulle løse sine problemer.

Når det derimot gjelder spørsmålet om hvordan man ikke understreker at også araberne har krav på å leve i fred innen sine grenser, så er det fordi det kravet er det ingen som har bestridt. Det er nemlig saken. Verken fra Israels eller fra noe annet lands side er det noen som bestrider at Jordan, Syria, Egypt er eksistensberettiget, at de er stater og at de har rett til å leve i fred. Men det motsatte er situasjonen for Israels vedkommende. Siden FNs resolusjon i 1948 og staten Israels opprettelse, har araberstatene aldri anerkjent staten Israel. Deres offisielle

holdning er at staten Israel ikke eksisterer, og det er derfor dette spørsmålet kommer i en helt annen klasse enn spørsmålet om å anerkjenne sikre grenser for de andre statene. Det er ingen som er imot det, det er en selvfølge, mens derimot når det gjelder Israel, er forholdet at den andre parten av de krigførende overhodet [225] ikke anerkjenner Israel som stat. Og det har da hele tiden vært norsk standpunkt at det har Israel krav på, og da synes jeg det er helt riktig at man ikke stemmer for noe som på noen som helst måte kan tolkes som at vi har skiftet mening på det punkt.

Formannen: Jeg har tegnet meg selv på listen. Som formann vil jeg ikke komme med noen bebreidelse mot Stray, men som medlem av denne komite vil jeg si at han innbyr til en bred og omfattende debatt om hele Midt-Østen-konflikten som jeg tror ligger noe utenfor rammen av det vi diskuterer her i dag. Jeg skal avstå fra å ta opp denne hansken, skjønt det er svært fristende, men så vidt jeg skjønner, har vi ikke tid til å gjenta alt det vi sa tirsdag.

Når det gjelder den foreliggende sak på dagsordenen, vil jeg si at saklig sett finner jeg Regjeringens standpunkt ikke bare riktig, men også logisk i samsvar med det som i 25 år har vært norsk Midt-Østen-politikk, og som også er blitt spesielt aksentuert i den såkalte Borten-doktrinen. Jeg har bare en eneste reservasjon, og det er at når vi tar standpunkt i internasjonale forsamlinger, må det ikke bare være for å få tømt vårt eget hjerte og tilfredsstilt vår egen samvittighet, men også for å kunne bidra til de mest fornuftige løsningene. Jeg er noe engstelig for hvordan den internasjonale reaksjon vil bli hvis Norge skulle komme i et altfor isolert selskap, hvis vi overhodet ikke har noen backing i land som ellers står oss nær, land hvis standpunkt til det opprinnelige PLO-vedtaket ble sterkt påberopt under stortingsdebatten tirsdag av dem som kritiserte stemmegivningen den gang. I hvert fall vil jeg si at det må en svært god stemmeforklaring til for å kunne få tilkjenning til Norges standpunkt. Jeg var opprinnelig av akkurat samme oppfatning som Borten, at man kanskje burde ha fremmet en motresolusjon der vår egen holdning til disse meget alvorlige og vanskelige problemer kunne bli tilkjenning i en klarere form enn man kan gjøre i en stemmeforklaring. En stemmeforklaring vil jo svært ofte forsvinne i glemselen eller rettere sagt i FNs offisielle referater. Men på det nåværende tidspunkt er det vel håpløst å tenke på et alternativt forslag. Det vil nesten bli en sånn Carl I. Hagen-demonstrasjon som jeg [226] tror Norge er lite tjent med.

Jeg har i og for seg saklig sett ingen innvendinger mot å gi min tilslutning til Regjeringens opplegg, men jeg ville ha foretrukket at det var betinget av at man i hvert fall hadde en viss backing fra andre land, slik at vi ikke blir stående som noen rene einstøinger, men jeg går ut fra at Regjeringen allerede har vurdert den siden av saken. Jeg går ut fra at også FN-delegasjonen ved sin tilkjenning av standpunktet har tatt det med i betraktning. De er kommet til det ene resultat, Regjeringen er kommet til det annet. Jeg ville personlig – for å si det kort nå på slutten – forstå begge holdninger.

Per Borten: Det var en replikk til formannen. Jeg beklager hvis han har forstått meg slik at jeg tenker meg at Norge skulle lage en motresolusjon sånn i farten. Jeg var interessert i å høre om utenriksministeren kunne redegjøre for hvorvidt det var arbeid i gang hvor også andre var med, for å lage en resolusjonstekst som hadde med 242-holdningen, jeg mente ikke at Norge alene skulle gjøre det.

Formannen: Jeg mente å gi min støtte til Bortens tanke, og ikke å fleipe med den.

[227] **Kåre Kristiansen:** Jeg skaper vel ingen stor forbauselse når jeg sier at jeg er enig i den konklusjon som Regjeringen har trukket, og jeg viser til den begrunnelse som hr. Korvald gav.

Når jeg bad om ordet, var det fordi flere, bl.a. hr. Gustavsen, har omtalt Sikkerhetsrådets resolusjon 242 nærmest slik at man får en forståelse av at dette skulle være en resolusjon som spesielt ivaretok Israels rettigheter. Jeg synes det er grunn til å peke på at konsekvensen av at 242 ble gjennomført, også er at man i hvert fall stort sett vil komme tilbake til de grenser man hadde i 1967. Det bør alle være klar over nå, slik at når man spesielt understreker betydningen av 242, innebærer dette også en opprettholdelse av de grenser – i hvert fall i store trekk – som var før 1967, og som altså også fører til en ivaretagelse av arabiske interesser. Men det som er nytt, og her viser jeg til det hr. Stray sa, er at hvis man også skal etterkomme kravene om en egen palestinsk stat, får man et nytt element inn som ikke har sammenheng med tilstanden før 1967. Jeg har sett det slik at det måtte være riktig at man først fikk opprettet så noenlunde de grenser som var før 1967, og så får det bli et indre arabisk anliggende hvorvidt man vil la Palestina fortsatt være en del av Jordan, eller om man ønsker å la det bli en egen palestinsk stat. Forholdene og vanskelighetene ved det tror jeg alle er klar over, ikke minst araberne selv. Hvis man vil lese den uttalelsen den arabiske borgermester i Nablus, Al-Ouds, på vestbredden gav i 1967, tror jeg man vil forstå hvor vanskelig dette er også for den arabiske siden. Men nettopp av den grunn tror jeg at det er veldig galt å blande det spørsmålet inn i forholdet til Israel og de arabiske land, slik som nå.

Reidar T. Larsen: Jeg vil gi uttrykk for iallfall en mild forbauselse over den skarpe vendingen som en får i denne saken ved at en vil stemme mot denne resolusjonen. Jeg er klar over det press som norsk utenrikspolitikk har vært utsatt for i en tid nå, men jeg hadde allikevel trodd at man ville forsøke å holde seg så noenlunde på beina, og det synes jeg ikke man gjør ved å innta den holdning som nå tydelig skal markeres. Det er etter min mening en fullstendig kuvending.

[228] De uttrykk som en kommer med her, at «det er logisk» og at «dette er en naturlig utvikling», er vel alle klar over at det er berettiget å trekke sterkt i tvil. Om vi nå holder oss til den holdning en har inntatt i FN-delegasjonen, får vi vel i grunnen et bilde av hva en har ventet vil være den norske linje i denne saken. Jeg

skulle tro at det standpunktet som nå blir meddelt FN-delegasjonen, vil skape forvirring der, og jeg tror ikke bare der.

Det er greit at en her må beklage at Israel ikke nevnes på en måte som kan aksepteres, at en vil finne vendinger i dette resolusjonsutkastet som en finner utfordrende, men det er ikke overraskende. Det må en vente fra begge partene her, og det er i grunnen ikke det vi har til diskusjon. Men her hadde en nå begynt å tro at Norge og norsk utenrikspolitikk ville stå nokså støtt på et forsøk som innebar at en ville søke fram til en løsning som er akseptabel for begge parter, for palestinerne og for israelerne, og å stemme mot denne resolusjonen er det motsatte av å søke fram til en slik løsning.

Jeg må ha et par replikker til hr. Stray, som sier at når palestinerne ikke har noen egen stat, er ikke dette Israels skyld. Det er vel ingen tvil om at Israel må ta ansvaret for at en så stor del av palestinerne er fordrevet fra det territorium som var deres eget? Og det er vel ingen tvil om at Israel må ta hovedansvaret for at det ikke lyktes å få en felles statsdannelse i dette området? Det kunne i utgangspunktet vært mulig hvis israelerne hadde anlagt en annen holdning enn de gjorde. Under alle omstendigheter må det nå være klart at det er Israel og Israels holdning som holder så mange palestinere i landflyktighet.

Spørsmålet om å anerkjenne de arabiske staters rett til å leve i fred bak sine egne grenser, tar hr. Stray som en selvfølge. Dette er etter hans mening ikke nødvendig å si, for dette er noe som alle anerkjenner. Men vi må jo da ta hensyn til hva som er virkeligheten. Virkeligheten er jo at det er Israel som har krenket, og ikke bare krenket de arabiske grenser, men som også har okkupert en stor del av deres territorium. Dette er virkeligheten, og det er denne virkeligheten vi må arbeide for å få endret, for det er denne som stadig innebærer faren for ny krig og farligere krig i dette området.

Til slutt vil jeg bare si at jeg tror ikke at det norske standpunkt som nå er i ferd med å bli utformet, innebærer noen imøtekommende skritt for å søke en holdbar løsning i Midt-Østen.

[229] Berge Furre: Stray var jo så praktfullt einsidig i si framstilling at det sanneleg var eit større forum verdig. Eg skal ikkje bruka tid på polemikk mot det, eg vil berre seia at eg er noko sjokkert over at ein mann som stod så sentralt i norsk utanrikspolitikk i si tid, kan vera så einsidig i eit forum som dette. Ein ting er at ein på folkemøte kan ha behov for einsidigheit, men eg trudde ein måtte vera meir nyansert her.

Når det gjeld det norske standpunktet, ville eg finna det rimeleg at ein avstod og avgav ei stemmeforklaring som gjorde det klart kvar vi stod når det gjeld Israel. Eg trur ikkje denne stemmegjevinga vil bli forstått som logisk, og eg trur ikkje den vil bli forstått som ei åtvaring til arabarane, men eg trur at den i lys av det vi har gjort før, vil bli oppfatta som eit rundkast og som eit signal til Israel om å stå fast på si harde, forhandlingsuviljuge linje. No skal det jo gjevast ei stemmeforklaring når ein røyser imot. Eg vil då spørja utanriksministeren om Regjeringa i den stemmeforklaringa vil avklåra at ein står på eit anna syn enn det Korvald gav uttrykk

for no når det gjeld palestinarane, der han sa at dei eventuelt kunne vera med i forhandlingane som ein del av Jordans delegasjon. Vil Regjeringa gjera det klårt at det palestinske folk har sjølvråderett og har nasjonale rettar, som vi anerkjenner?

Utenriksminister Knut Frydenlund: For å ta dette med stemmeforklaringen først: Vi har laget et utkast til stemmeforklaring hva angår Palestina-arabernes situasjon. Det er ikke helt ferdig ennå, men jeg skal gjengi hovedpunktene i det. Det begynner med at en rettferdigere løsning må bli funnet for palestinerne. Den norske regjering har i flere år anerkjent det faktum at ingen varig fred kan oppnås i Midt-Østen med mindre de legitime interesser og rettigheter til palestinerne tas i betraktning. I samsvar med det siste prinsipp, stemte Norge for resolusjon det og det som gav PLO anledning til å legge fram sitt syn i debatten om Palestina i generalforsamlingen, og man betrakter det som essensielt eller viktig at palestinerne blir engasjert i en politisk dialog som sikter på en fredelig løsning av problemene i Midt-Østen.

[230] Og så lenger ned: Vi er alle enige i at en fredelig løsning må gi palestinerne anledning til å utøve sin rett til selvbestemmelse. Dette må imidlertid ikke på noen måte underminere eller true Israels rett til å leve i fred innenfor sikre og anerkjente grenser. En full anerkjennelse av denne retten for alle parter er et vilkår for enhver framgang mot en varig fredsordning i Midt-Østen.

Det er altså det vi sier om Palestina-araberne.

For å komme tilbake til de to spørsmål Borte reiste: Det svenskene gjør her, er at de for første gang taler om palestinerne rett til selvbestemmelse som nasjon, og dette er et nytt element i svensk politikk. Når det gjelder Bortens spørsmål om alternative forslag, er for så vidt ikke det fremkommet. Det som har vært på tale her, er at EF-landene skulle engasjere seg i en dialog med araberlandene for å påvirke utformingen av en resolusjon. Men det er ikke skjedd. Det var en del snakk om det, men det er ikke skjedd, fordi de var redde for å bli bundet.

Kan jeg så bare til slutt få ta opp en del spørsmål som Finn Gustavsen reiste. Det var først dette med forholdet til de andre landene. Man kunne selvfølgelig føye til noe i instruks om at dersom det viser seg at vi blir helt isolert, fikk man vurdere en avståelse. Men se på det som skjedde i UNESCO-avstemningen. Her hadde den norske delegasjon en helt klar instruks om å gå ut mot denne resolusjonen om å isolere og presse Israel ut av UNESCO, uavhengig av hva de andre landene gjorde. På det tidspunkt var det to-tre land som var innstilt på å stemme mot denne resolusjonen, men fordi vi gikk ut, fulgte de nordiske land med på dette og også andre land, slik at det ble i alt noe sånt som 31 land som gikk imot. Så hvis vi går ut her med en instruks – hvilket Regjeringen ikke er innstilt på å gjøre – om at vi må vurdere hvordan de andre landene vil stemme, da kan vi risikere at det blir slik vi har opplevd før, at dette sklir ut og ingen vet hvor noen står.

Når det gjelder Danmarks holdning, som Gustavsen var inne på, så har Danmark sin upartiske holdning i Midt-Østen-konflikten, og [231] den består i at de avstod ved den første PLO-avstemningen og avstår ved denne. Det er en form for upartisk holdning som vi har praktisert i mange år. Vi har gjort en endring her ved at

vi stemte for den første PLO-resolusjonen, som vi mente var riktig ut fra vår vurdering, men vi går imot denne som da går imot Israel, eller må ses som en uthuling av 242. Og som jeg sa i Stortinget, kan vi ikke akseptere noen uthuling av 242. Jeg kan også meddele at danskene har sagt til oss at de saklig sett mente det var riktig å stemme imot, men at de følte seg forpliktet til å følge EF-mønsteret.

Per Borten: For det første vil jeg si at jeg er enig i den instruks som ble gitt når det gjaldt UNESCO-avstemningen som utenriksministeren har redegjort for, og jeg er heller ikke i og for seg uenig i det foreliggende forslag til stemmeforklaring. Men etter å ha hørt det, synes jeg ikke det er dekning for å si som Gustavsen og Reidar Larsen og Berge Furre sier, at det innebærer en endring i den holdningen som ble signalisert ved at man stemte for PLO. Det får jeg ikke til å rime, for jeg synes at man nå tvert imot beveger seg i den andre retningen i forhold til 242. Her er det åpenbart at det har skjedd noe med Sverige. Og når vi i vår stemmeforklaring skal si at vi går inn for at palestinerne skal få utøve sin rett til selvbestemmelse, er jo det en mer vidtgående formulering i retning av å støtte palestinerne enn vi tidligere har stått på, så vidt jeg kan tolke den, og man må jo begynne å spørre seg selv: Hva mener vi med rett til selvbestemmelse? Her synes jeg det er nødvendig at vi er klar over selv hva vi mener, på hvilken måte vi mener de skal utøve denne retten. Jeg annonserer ikke at jeg er uenig i det, utenriksminister, men jeg synes det impliserer noe mer enn vi har stått for før, nemlig at vi skulle løse flyktningeproblemet på en rettferdig måte, og jeg ville være takknemlig hvis utenriksministeren ville kvalifisere hva som ligger i en slik formulering.

Finn Gustavsen: Det gjelder det samme spørsmål. Jeg festet meg jo også ved at utenriksministeren brukte uttrykket at vi gikk inn for palestinerne rett til selvbestemmelse. Det kan vel ikke oppfattes som noe særlig annerledes enn det vi har hørt fra Sverige i dag, og det oppfatter [232] jeg som positivt. Men det må jo innebære at skal det i det hele tatt bli en palestinsk stat, så må de det gjelder, være med og drøfte det. Så jeg vil stille dette spørsmålet i tillegg til Bortens: Vil Norge offisielt nå si at man aksepterer palestinerne rett til å delta i forhandlinger om dette spørsmålet? Når man sier at man stemte for PLO i FN fordi man aksepterer palestinerne rett til selvbestemmelse, må jo det logiske resultat av det være at man også går inn for at PLO skal representere palestinerne ved forhandlinger om løsning av Midt-Østen-konflikten.

Formannen: Jeg tror det vil være hensiktsmessig om utenriksministeren svarer på dette straks.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Situasjonen er at vi her står overfor ny mark. Vi har i alle år gjentatt disse tre prinsippene når det gjelder Norges Midt-Østen-politikk. Situasjonen er nå at det ikke lenger er nok. Vi stilles overfor helt nye situasjoner som gjør at vi må utdype hva som ligger bak disse setningene. Det er klart at vi er alle sammen mer eller mindre usikre, det er ingen som har

patentløsninger, og dette er en veldig betent konflikt, så det som er skjedd de siste månedene, er at man har måttet begynne å gi innhold til disse forskjellige tesene. Og det jeg leste opp fra utkastet til stemmeforklaringen, om at Palestina-araberne også må få anledning til å utøve sin rett til selvbestemmelse, det er ikke noe nytt, for det vi har sagt før, er at vi har erkjent palestinerne legitime rettigheter. Dette er da en utdyping, at en rettighet for palestinerne er deres rett til selvbestemmelse. Det er altså en videreføring. Hvis vi går på de forskjellige prinsippene, må vi stadig utdype dem mer.

[233] Formannen: Jeg har tegnet meg selv på listen. Jeg vil bare i tilknytning til det utenriksministeren nettopp sa, tilføye at det også har skjedd en utvikling i den palestinske bevegelsen. Jeg skulle tro at palestinerne selv har en langt klarere identitet med hensyn til egen nasjon og den slags i dag enn de hadde f.eks. i 1970. Det har skjedd nokså viktige ting der nede.

Det jeg tegnet meg for å si, er at jeg ser – jeg vil ikke si et desperat, men i hvert fall et meget sterkt behov for å skape klarhet både utad og innad om Norges holdning til disse alvorlige problemene. Jeg går ut fra at dette også har ligget Regjeringen på hjertet. Jeg er ikke helt sikker på at vi vil makte å skape klarhet bare ved hjelp av en stemmeforklaring. Det var derfor jeg reiste spørsmålet om man ikke i hvert fall burde ha et visst øye til hvordan andre land stiller seg. Jeg er redd for at hvis Norge skulle komme inn som et femte land sammen med de fire som stemte mot PLO-deltakelse i forsamlingen, skal det en veldig, veldig god stemmeforklaring til for å skape klarhet, men dette går jeg ut fra at Regjeringen har vurdert.

Johan Østby: Jeg føler et visst behov for å si at jeg støtter det standpunkt Regjeringen har tatt om å stemme mot resolusjonen, og trenger bare meget kort å begrunne det.

Jeg henleder da oppmerksomheten på de nokså fikse uttrykk og formuleringer som forekommer en del steder under punkt 1 og 2 i resolusjonsteksten. I innledningen til punkt 1 omtaler man det palestinske folks rettigheter «i sitt hjemland», i innledningen til punkt 2 dets rett til «å vende tilbake til sine hjem», og i punkt b. under punkt 1 snakker man om «nasjonal uavhengighet og suverenitet».

De «hjem» som omtales i punkt 2, må jo nødvendigvis befinne seg både i Israel og i det nåværende Jordan. I dette område skal det da utøves «nasjonal uavhengighet og suverenitet», slik det er uttrykt i punkt b. Dette innebærer da reelt, så langt jeg kan forstå, at man egentlig opphever grensen mellom det nåværende Israel og det nåværende Jordan. Jeg er klar over at man under debatten i Hovedforsamlingen vel kan benekte dette. Men det vil være like lett ved fortolkningen av denne resolusjonsteksten senere å si at dette var det reelle innhold i denne resolusjonsteksten, og det er selvsagt et helt uakseptabelt forhold som Norge ikke kan akseptere, fordi vårt standpunkt er at Israels [234] grenser skal være sikret. Jeg syns det ville være for svakt å markere det bare ved å unnlate å stemme ved

denne voteringen, kanskje ikke så mye under selve behandlingen som ved de senere fortolkninger av denne.

Det er min begrunnelse for å støtte Regjeringen i det standpunkt den hittil har tatt.

Kåre Kristiansen: Jeg vil gjerne i tillegg til det jeg sa tidligere, understreke at det kunne selvfølgelig være tvil om hvorledes vi burde stemme her hvis denne resolusjonsteksten hadde vært noe moderat, men med den utfordrende formulering den har fått, mener jeg at en unnlattelse av å stemme nærmest vil være egnet til å svekke den prinsipielle holdning vi har inntatt til resolusjon 242.

Borten spurte om ikke dette at vi gir det palestinske folk rett til selvbestemmelse, slik Regjeringen antyder i sin stemmeforklaring – jeg skal ikke ta stilling til om det er en riktig formulering eller ikke – vil bety det samme som svenskene gjør, at man aksepterer palestinerne som en egen nasjon. Etter min mening er det to helt forskjellige ting, for det er ikke sikkert at det palestinske folk, som det hevdes, vil bestemme seg selv til å være én nasjon. Det er grunn til å tro at det i hvert fall er delte meninger innen forskjellige grupper av det palestinske folk om det. Det er av de ting de skal bestemme selv etter min oppfatning, og det mener jeg bør finne sted etter at man har avklart forholdet mellom Israel og de nåværende anerkjente stater.

Gustavsen var på samme måte inne på at dette med selvbestemmelse for det palestinske folk vel også innebar at man anerkjente PLO som forhandlingspartner på vegne av det palestinske folk. Etter min oppfatning igjen en feilslutning. Også det står igjen for det palestinske folk å bestemme seg til. Det har ikke gitt noe mandat til PLO til å opptre på det palestinske folks vegne. Heller ikke der må man trekke konklusjoner for tidlig.

Jeg legger dette i det utenriksministeren sa om rett til selvbestemmelse for det palestinske folk. Jeg har lyst til å spørre om det ikke nettopp ligger denne forskjell i det vår Regjering vil legge fram, og det Sverige allerede har annonsert for sitt vedkommende.

[235] Formannen: Nå vil jeg som formann bemerke at det har vært visse tilløp til å lage en Midt-Østen-debatt her. Jeg har i og for seg ingenting imot det, men jeg ser at den ene etter den andre forlater møtet, slik at vi snart ikke lenger er i stand til å holde møtet gående.

Jeg vil be om en viss selvbeherskelse, og det tar jeg selv til etterretning, jeg skal la være å tegne meg selv på listen.

Ønsker utenriksministeren å foreta en avrunding av ordskiftet før punktum settes for denne sak?

Utenriksminister Knut Frydenlund: Jeg skal gjøre det veldig kort.

Jeg fikk et konkret spørsmål fra Kåre Kristiansen. Det er klart at det Kåre Kristiansen legger i det, er en riktig fortolkning, at det er ikke sikkert de vil

bestemme seg til å være en nasjon. Men jeg tror vi må se i øynene at en eller annen form for palestinsk statsdannelse er i ferd med å komme et eller annet sted.

La meg summere opp: Norge stemte for at Arafat skulle legge fram sine synspunkter for Generalforsamlingen, og det vi nå gjør, er å stemme mot den oppfatning han gav uttrykk for. Det mener jeg er en logisk sammenheng.

Formannen: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen og erklærer denne debatt for avsluttet.

Utenriksministeren antydte ved åpningen av møtet at han ønsker å reise visse spørsmål om kontaktforholdet med Stortinget generelt. Jeg går ut fra at tiden er for langt framskreden til at dette kan skje i dag. Vi kan kanskje komme tilbake til det i et senere møte.

Imidlertid har utenriksministeren bedt om å få gi en meddelelse til komiteen om noe helt annet.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Siden det er en sak som har vært behandlet i den utvidede før, vil jeg bare for ordens skyld gjøre oppmerksom på at departementet i dag sender ut en pressemelding. Jeg vil bare legge fram saksinnholdet her først, og refererer til pressemeldingen:

«De forente staters ambassade har i note av 21. ds. til

Utenriksdepartementet i forbindelse med de forestående forhandlinger mellom Norge og Sovjetunionen for kontinentalsokkelen i Barentshavet tatt forbehold for USA's eventuelle rettigheter på kontinentalsokkelen ved Svalbard. Utenriksdepartementet er samtidig blitt meddelt at de amerikanske myndigheter ennå ikke har tatt endelig standpunkt til de rettslige spørsmål det her gjelder.»

Det vil altså si at amerikanerne her legger seg på samme linje som britene, med reservasjon med hensyn til fortolkningen av vårt syn på kontinentalsokkelen.

Formannen: Kan vi ta dette til etterretning med større eller mindre beklagelse, eller er et noen som ønsker å stille spørsmål? – Så er ikke skjedd.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Vi kan jo komme tilbake til spørsmålet.

Møtet hevet kl. 13.10.